Drago TUKARA

Urbi et orbi: Habemus papam

Nakon što je Isus Krist ustanovio Crkvu, pobrinuo se i za njezino vodstvo, povjerivši je apostolu Petru. Svi ostali, nakon Petra, prolazili su proces izbora, ovisno o povijesnim okolnostima u kojima su živjeli i u kojima se izbor događao. Tako je počelo formiranje crkvene hijerarhije, koja je sve više dobivala svoj izgled uspostavljanjem župa, biskupija i metropolija, i to pod vodstvom rimskoga biskupa. Krist je propovijedao jednoga Boga i jednu vjeru, a onda osnovao jednu Crkvu, na čelu s apostolskim nasljednikom. Izabirati jednoga biskupa koji će biti *prvi među jednakima* u temelju je Crkve, kao što je u temelju Crkve i jedinstvo vjere.[1]

U prvim vremenima kršćanstva imenovanje osobe za rimskoga prvosvećenika događalo se na prijedlog klera i vjernika laika, gotovo slučajno i na nepredviđenim mjestima. Sa slobodom bogoslužja zajednica vjernika postupno je postala kršćanski narod, a izbor rimskoga pape odvijao se usred bijela dana u najstarijim crkvama i bogomoljama; nije prošlo bez uplitanja cara. S promjenjivim vremenima, koja su proširila funkcije rimskoga biskupa, potvrđujući primat u odnosu na biskupe drugih Crkava, izbor vrhovnoga pape prolazio je kroz naizmjenične faze. Današnjemu načinu izbora za papu prethodile su mnoge promjene i prilagodbe, prethodile su mnoge povijesne (ne)prilike, promišljanja i prijedlozi, osobe i događaji. Već više od dvije tisuće godina svijetom odjekuju izborne riječi, u ovom ili u nekom drugom obliku: *Annuntio vobis gaudium magnum. Habemus papam*!

Riječi *velike radosti* o izboru novoga pape interes su Crkve, svijeta i pojedinaca. I naš je interes velik, ali ponajprije za one pape koji su nosili ime Lav. Ne ćemo reći da imamo jednoga papu, nego više njih. Budući da je Crkva tijekom svoje povijesti imala više papa koji su uzeli ime *Leon – Lav*, mogli bismo reći: *Habemus papas*!

Biblijsko-kršćanska simbolika lava

Uza sve vrtoglave promjene životinjski se svijet ne mijenja ili se barem ne mijenja slika koju čovjek o njemu ima. Ljudi su lava *izabrali* za kralja životinja, vjerojatno prema nepisanom dogovoru, što je vidljivo u literaturi, umjetnosti i filmskoj industriji. Tradicionalno se drži da je lav simbol kvaliteta ili osobina jednoga ideal-

[1] Usp. B. GOLUŽA, *Povijest Crkve*, Mostar, 1989., str. 58–60.

noga vladara: fizička snaga i snažan glas koji ulijeva strah, izvanredna snaga i hrabrost za suočavanje s opasnošću, podjednaka pravednost i blagost prema podložnicima i neprijateljima.

U starim kulturama i civilizacijama određena božanstva prikazivala su se s lavljom glavom, gotovo posvuda od Perzije do Egipta te od Grčke do Rima. Lav je postao simbol sunca, njegova smeđa griva predstavljala je krunu zraka koje okružuju zvijezdu u njezinu najsjajnijem izgledu. Uz božanstva, i ljudi su se poistovjećivali s osobinama lava, posebno kad je riječ o hrabrosti i ponosu potrebnima za borbu.

Lav je prototip dvoznačne životinje, odnosno simbol s pozitivnim i negativnim značenjem. U *Bibliji* se Bog uspoređuje s lavom koji reži nad plijenom dok ga bezbožni napadaju. Lavovi su isto tako neprijatelji Božji, kojima će Bog slomiti zube (usp. Dn 6, 23). Anđeo koji silazi s neba riče kao lav (usp. Otk 10, 3), a i đavao riče kao lav dok obilazi tražeći koga da proždere (1 Pt 5, 8). Juda koji traži blagoslov od svoga oca nazvan je mladim lavom (usp. Post 49, 9). S druge strane lav je okrutni faraon među narodima (usp. Ez 32, 2), kao i invazivna vojska koja nadire (usp. Iz 5, 29).

Kršćanski egzegeti prve Crkve temeljili su na biblijskoj simbolici lava svoju teoriju i praksu kada je riječ o dvoznačnosti drugih životinja. Knjiga *Otkrivenja* govori o lavu iz roda Judina (usp. Otk 5, 5) koji je pobjednik, a crkveni oci tomu su lavu iz loze Judine dali kristološki smisao, ali su ga pridavali i autoritetu sv. Petra. Nekada se lava promatralo kao Krista, a nekada kao antikrista, nekada je on snaga Božja, a nekada okrutnost đavla. Krist lav spašava, a đavao lav vodi u smrt. Proroci nazivaju Krista lavom, a Petar apostol piše da je ričući lav đavao. U svakom slučaju, simbolika lava koja se pridaje Kristu nije ista kao ona koja se pridaje đavlu.

Grgur Veliki vidi lava na ovaj način. Lav ima moć, ali i okrutnost: moć pripada Bogu, a okrutnost đavlu. Zato se za Gospodina kaže da je pobijedio lav iz plemena Judina, izdanak Davidov (usp. Otk 5, 5), dok se za đavla napominje da je ričući lav koji obilazi tražeći koga da proždre (usp. 1 Pt 5, 8). Lavica se katkada uspoređuje s Crkvom, a katkada s Babilonijom. Kada se lavica odnosi na Crkvu, onda se ističe hrabra narav protiv nedaća i protivnika, ali u spisima crkvenih otaca pronalazi se i drugo, negativno značenje lavice koja predstavlja zemaljski grad, odnosno sve zlo na ovome svijetu, a to je grad Babilon.

Za kršćanske mislioce Krist je duhovni lav. U lavu iščitavaju tri naravi: prva je ona koja je nevidljiva. Naime, kada lav hoda preko planina, on osjeti miris napadača i stoga svojim repom briše tragove kako ga napadač ne bi otkrio i ubio. Isto tako Krist je došao od nevidljivoga Oca, sakrio je svoje duhovne tragove, to jest svoju božansku narav. Stoga je on duhovni lav. Druga narav prikazana je u lavovu načinu spavanja; dok spava, oči su mu otvorene. To se povezuje sa Salomonovim riječima koje glase: »Ja spavam, ali srce moje bdi!« (Pj 5, 2). Isto tako tijelo Kristovo spava na križu, ali njegova božanska narav ustaje na desnu stranu Boga Oca, što se potkrjepljuje riječima psalmista: »Ne, ne drijema i ne spava on, čuvar Izraelov!« (Ps 120, 4). Nadalje, treća narav vidi se u trenutku kada lavica okoti mrtvo mladunče, ona ga čuva dok

lav treći dan ne dođe i udahne mu zrak i on ustane. U tome se vidi usporedba s Isusom, kada ga svemogući Bog Otac treći dan budi od mrtvih.

Ćiril Aleksandrijski na sljedeći način komentira redak knjige proroka Zaharije[2]: »Čuj riku lavića, opustošen je ponos jordanski!« (11, 3). U prvom smislu *rika* je glas lava kada se žali zbog gladi ili posta. Drugi smisao *rike* lava pripisuje se vođama židovskih institucija; oni su promatrani kao ričući lavovi, gladni i ojađeni, jer im narod nije davao milostinju, desetinu, prvine i žrtve zahvalnice. Pismoznance i farizeje Ćiril uspoređuje s lavovima koji riču protiv Krista.

Kršćanski pisac Origen kršćane uspoređuje s lavom i lavićem.[3] Kao što se lav ne boji nijedne životinje, nijedne zvijeri i sve su mu podložne, tako savršen kršćanin, koji je uzeo svoj križ i slijedi Krista, može reći da je za njega svijet razapet i on za svijet, da su njemu sve stvari podređene, sve je pod njegovim nogama. Kršćani su u svijetu kao lav i lavić, pobjeđuju ovaj svijet samo ako vjeruju u Krista, koji je iz plemena Judina.

Otkrivenje spominje da prijestolje Božje okružuju četiri bića; prvo biće slično je lavu (usp. Otk 4, 7). Lik lava simbolizira *Evanđelje po Ivanu*. Ivan je lav koji je prvi *rikao* riječi: »U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše kod Boga i Riječ bijaše Bog« (Iv 1, 1). To su riječi propovjednika o tako velikom misteriju koje su se sjurile na heretike. Drugi su evanđelisti izgovarali riječi koje se odnose na djelovanje Krista od njegova rođenja do uzašašća na nebo.

Crkva ima papu Lava XIV.

Uzvik *habemus papam* uvijek je više od puke obavijesti; on je teološki događaj, znak kontinuiteta i nade za Crkvu u vremenu. On je događaj koji evocira sjećanje na prošlost Crkve, ali koji osigurava budućnost. Ime novoga pape nije samo obični znak raspoznavanja unutar zajednice, nego je ono program za budućnost, možda i s proročkim naglaskom.

Među imenima rimskih biskupa četrnaest papa uzelo je ime Lav.[4] Vidjeli smo ranije da je lav simbol snage, u biblijskom smislu znak budnosti, a kada to ime nosi pastir Crkve, onda to znači čuvar stada i branitelj vjere. Ta se zadaća obavlja u neprestanoj napetosti između autoriteta i poniznosti. Svaki papa koji je nosio ime Lav ostat će upamćen kao učitelj i branitelj vjere u Isusa Krista i svaki je od njih kročio kroz povijest u vremenima krize društva i Crkve, unutar crkvenih napetosti, prijepora i reformi na partikularnom i općem području. U papama se zrcali povijest Crkve suživljena s problemima svjetovnog svijeta. Trajno je pitanje kako predstavljati Crkvu

[2] Usp. CYRILLI ALEXANDRINI, *Commentarii in Zachariam prophetam*, IV, 76: PG 72, 180 BD.

[3] Usp. ORIGENIS, *Homiliae in Numeros*, XVI, 8: PG 30, 150–151.

[4] Stoljetna je praksa Crkve da pri izboru novoga pape dolazi do promjene njegova krsnoga imena. Za sv. Petra znamo da mu je Gospodin promijenio ime Šimun u Petar, ali nakon Petra, prvoga pape, svi sljedeći pape zadržali su svoje krsno ime sve do 532. godine.

Kristovu u svijetu i kako odgovoriti na izazove svijeta u duhu evanđelja, biti u svijetu, a ne biti od svijeta. Tko ima pape, svijet ili Crkva? U tom pitanju krije se napetost unutar krjeposti razlučivanja, a razlučivanje se odnosi na svjetovne i evanđeoske vrijednosti. Svaki se papa, pri svojem izboru, suočio s pozivom na razlučivanje, što je za posljedicu imalo odgovornost prema Bogu i čovjeku. S afirmativnom sigurnošću moglo bi se reći da izabrati ime *Lav* znači stati u dugi lanac čuvara vjere i savjesti. Koji su to sve *pape lavovi* bdjeli i hrabro stajali između Boga i svijeta? Povijest im poznaje broj i ime jer njihova snaga nije u glasnoći, nego u vjernosti. Oni su trajni podsjetnik da snaga Crkve ne dolazi iz moći, nego iz Istine kojoj služi. Crkva je imala – od početka do danas, kako rekosmo – četrnaest *papa lavova*.[5] Svaki je od tih papa s imenom Lav bio i jest važan za Crkvu, stoga Crkva može s ponosom i danas isticati ulogu i osobnost sadašnjega pape Lava XIV. Budući da je on papa našega vremena, naše je zanimanje za njegov život i budući pontifikat tim veće. On je papa našega vremena, koji s *lavovskom snagom i hrabrošću ide pred protivnike njegova carstva*.

Lav XIV. pripada nizu papa s istim imenom, ali ne da bi nastavio puku tradiciju, nego zasigurno da postane znak vremena. Na misi prigodom početka pontifikata 18. svibnja 2025. godine u homiliji je novi papa rekao: »Upravo zato što se osjećam pozvanim i dalje koračati tim putem, odlučio sam uzeti ime Lav XIV. Postoji nekoliko razloga za tu odluku, ali glavni je što se papa Lav XIII. u povijesnoj enciklici *Rerum novarum* bavio socijalnim pitanjem u kontekstu prve velike industrijske revolucije. Enciklika je jedan od najvažnijih dokumenata koji ima socijalni karakter, njome papa sa svojim socijalnim prijedlozima poziva vladine dužnosnike da poštuju moralni zakon pravde, izbjegavajući klasni rat, pružajući konkretnu pomoć manje imućnima, siromašnima i potičući suradnički dijalog između poslodavaca i radnika. Bio je to prvi stav Katoličke Crkve o problemima radničke klase; enciklika je, s jedne strane, imala za cilj udariti na uglavnom antiklerikalne liberalne klase koje su dominirale europskom politikom, a s druge strane osloboditi radne mase od rastućeg utjecaja socijalista. Iako je enciklika imala ogroman odjek, stigla je kasno, socijalizam je već zaokupio mase. Njezina vrijednost ne gubi na snazi i aktualnosti s odmakom vremena.

Crkva i danas svima nudi svoju baštinu socijalnoga nauka kako bi odgovorila na još jednu industrijsku revoluciju i na razvoj umjetne inteligencije, koji donosi nove izazove u zaštiti ljudskoga dostojanstva, pravde i mira.«[6]

Kao novi papa, Lav XIV. došao je u svijet rastrgan ratovima, migracijama, ekološkom krizom i gubitkom povjerenja u institucije, stoga njegovo ime Lav dobiva novo značenje. Njegovi javni nastupi govore o čuvanju dostojanstva svakoga čovjeka bez obzira na geografske granice i političke blokove. Njegov miran nastup u pojavljivanjima u javnosti odaje sigurnost Crkvi koja stoji između sila ovoga svijeta i slabosti čovjeka.

---

[5] Za taj dio rada konzultirali smo: C. RENDINA, *I papi, storia e segreti*, Roma, 1983.

[6] C. HENNING, *Lav XIV. Životni profil, ideje i izazovi*, Split, 2025., str. 145–146.

Biblijska simbolika lava uputila je na činjenicu da lav bdije i pazi, ne bježi pred opasnostima. Papa Lav XIV. na tragu je te simbolike jer je već pokazao da se ne povlači pred politikama moćnika i da se ne podvrgava politikama i ideologijama koje su sve glasnije. Unatoč tomu pokazuje otvorenost za dijalog, ponajprije s unutarcrkvenom hijerarhijom, a onda sa svijetom. To je postalo vidljivo u siječnju ove godine kada je sazvao izvanredni konzistorij kardinala. Taj će skup postati redovita praksa, a njime su ujedno nastavljene provedbene faze sinodskoga hoda. Sinodski hod Crkve papa Lav XIV. vidi prije svega u njezinu rastu u slušanju i u odnosima. Vidi konzervativnu Crkvu, ali sinodskim hodom otvorenu slušanju drukčijih stavova. Vrata diplomatskom zboru sve su šire otvorena. Vrata Crkve u molitvenom duhu otvara Anglikanskoj Crkvi želeći zbližavanje, pa bi njegov pontifikat mogao biti obilježen snažnom dijaloškom dimenzijom.

Papa Lav XIV. teolog je inspiriran sv. Augustinom, najvećim teologom u prvoj Crkvi. U svojim javnim nastupima poseže za mislima svetoga Augustina, posebice kada govori o razvoju zapadne političke misli i o kršćanskoj teologiji povijesti. Njegov prvi pozdrav pri izboru: »Mir vama« naznačio je smjer njegova pontifikata. Bit mira za njega je *spokoj reda* koji je Stvoritelj zasadio u čovjeka, a o *spokoju reda* već je sv. Augustin pisao u svome djelu *O državi Božjoj*.

Naspram zatečenih neriješenih pitanja, naslijeđenih još od prethodnika pape Franje, u svojim nastupima i govorima pokazuje hrabrost i odlučnost. Crkva i svijet očekuju konkretan plan njegova pontifikata i brže postupanje u rješavanju gorućih pitanja, ali njegova riječ kako nijedna tema ne će biti zaboravljena ulijeva nadu. Ne će zaboraviti biti mirotvorac, biti poput Krista koji smiruje nemirnu Crkvu na uzburkanome moru, jer kada je smirena Crkva, onda je i svijet smiren. Papa Lav XIV. pokazuje da ne će biti *zaboravni papa*; ne će zaboraviti da je Crkva za sve ljude, ali posebno za siromašne, rubne, progonjene, marginalizirane. U današnjem vremenu, kada se globalni svjetski poredak više ne prilagođava slabijima, ovaj papa ne će mijenjati smjer Crkve u vezi s tim pitanjem, nego će nastaviti evanđeosku prilagodbu. Da ne će biti zaboravljena goruća pitanja Crkve i svijeta znači da će papa Lav XIV. u određenoj dinamici podsjećati sve zajedno, Crkvu i svijet, da smo svi zajedno braća i sestre.

Svaki od papa koji je nosio ime Leon ili Lav zaslužuje posebnu pozornost zbog zasluga stečenih za vrijeme svoga pontifikata. Budući da je kardinal Robert Francis Prevost nakon konklave uzeo ime Lav XIV., zanimalo nas je tko su bili pape prije njega s istim imenom. Nije bila namjera svakoga od njih kritički vrjednovati, nego istaknuti teološko-povijesni kontinuitet papinske službe. U pozadini našega razmišljanja nazire se želja da se dođe do neke poveznice ili sličnosti sadašnjega pape Lava XIV. i drugih prije njega. Krajnji je cilj aktualizacija sadašnjega pape u kontekstu *lavovskih* oznaka i vrlina koje će mu biti potrebne za upravljanje Crkvom i u susretu sa svijetom, a prije svega to su snaga duha, briga i hrabrost u zaštiti stvorenoga svijeta, dostojanstva čovjeka i Kristove Crkve. Kada kažemo da imamo papu, onda je to mnogo više od same osobe i imena; to je bogatstvo teološko-povijesnoga kontinuiteta rimskoga biskupa, institucije i crkvene hijerarhije.

Tko je papa Lav XIV. i koje je njegovo značenje za Crkvu, iz dana u dan bivat će sve jasnije, na tragu onoga što piše njegov prvi biograf: »Nema žurbe: Lav XIV. uzima si vremena za razmišljanje, a u prvim danima raspored njegovih putovanja još je uvijek nepoznat. Diskretnost, jednostavnost, mir, staloženost – to su riječi koje nagoviještaju pontifikat koji možda neće biti spektakularan, već smirujući; ne ispunjen iznenađenjima, već uravnotežen i trezven. Takav dojam ostavljaju osobine i narav Lava XIV. No tko doista može znati kakav će oblik poprimiti pontifikat pod djelovanjem Božje milosti?«[7]

[7] C. HENNING, *Lav XIV. Životni profil, ideje i izazovi*, Split, 2025., str. 142.